

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

НН інститут культури і мистецтв

Кафедра образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології

„ЗАТВЕРДЖУЮ”

директор навчально-наукового
інституту культури і мистецтв
проф. О. А. Устименко-Косоріч

« 30 » серпня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія та культура української діаспори

галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u>
спеціальність	<u>034 Культурологія</u>
освітня програма	<u>Культурологія</u>
мова навчання	<u>українська</u>

Погоджено науково-методичною
комісією НН інституту культури і
мистецтв

« 30 » серпня 2022 р.

Голова Руденко О. Ф.

Розробник:

Л.І.Єпик, к. іст. н., доцент кафедри образотворчого мистецтва,
музикознавства та культурології

Програму схвалено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва,
музикознавства та культурології

Протокол № 12 від «21» червня 2022 року.

Завідувач кафедри образотворчого мистецтва,
музикознавства та культурології д., мист., проф. О. К. Зав'ялова

Схвалено науково-методичною комісією інституту

Протокол № 1 від «30» серпня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії інституту О.Ф. Руденко

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 15	Бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
1,2,3-й		1,2-й	
Семестр			
1-5-й		1-4-й	
Лекції			
80 год.		8 год.	
Практичні, семінарські			
110 год.		12 год.	
Лабораторні			
год.		год.	
Самостійна робота			
254год.		246 год.	
Консультації:			
6 год.		2 год.	
Вид контролю: залік/екзамен			
Загальна кількість годин - 450			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Курс «Історія та культура української діаспори», розроблений для спеціальності 034 Культурологія, є складовою підготовки студентів ОР Бакалавр НН інституту культури і мистецтв.

Мета курсу - ознайомлення студентів із історичними та економічними причинами створення української діаспори, особливостями життя українських емігрантів в різних частинах світу, матеріальними та культурними досягненнями української еміграції.

Завдання курсу: надати поглиблену теоретико-методологічну базу та висвітлити тенденції розвитку української еміграції у різні історичні епохи; розширити уявлення про загальний характер еволюції масової еміграції; поглибити знання, вміння та навички для подальшої науково-дослідницької праці в сфері культурологічних та історичних пошуків; сформувати практичну систему необхідну для наукової діяльності молодих культурологів у професійній сфері.

Навчальна дисципліна спрямована на розвиток *інтегральної компетенції*: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми у галузі професійної діяльності культуролога або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій і методів культурології, а також характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких *загальних компетентностей* як: **ЗК1**. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. **ЗК3**. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. **ЗК10**. Здатність спілкуватися іноземною мовою. **ЗК11**. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Курс «Історія та культура української діаспори» формує такі *фахові компетентності* як: **ФК3**. Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів. **ФК4**. Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо).

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна вивчається одночасно із такими дисциплінами як «Історія та культура України», «Культурологія», що дає можливість узагальнити і взаємопов'язати набуті знання із історії та культури.

3. Результати навчання за дисципліною

Зміст курсу забезпечує: вивчення, узагальнення та реалізації в практичній діяльності теоретичних знань про українську еміграцію; аналіз і творче переосмислення концепцій та систем адаптації населення поза межами Батьківщини.

<p>Знання: історичних аспектів та соціокультурних закономірностей розвитку культури.</p> <p>Уміння: критично мислити, застосовувати культурологічні знання для аналізу культурного простору та визначення векторів його подальшого розвитку.</p>	ПРН-1	Мати навички критичного мислення, викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати їх аргументацію.
<p>Знання: володіння навичками обробки й аналізу науково-теоретичної та інформації з різних джерел для узагальнення результатів.</p> <p>Уміння: Здатність залучати культурологічні концепції щодо інтерпретації сучасних художньо-мистецьких явищ і процесів у національному та світовому контекстах.</p>	ПРН-7	Розуміти чинники культурної динаміки, принципи періодизації культурних процесів, їх специфічні риси та характеристики.
<p>Знання : технологій реалізації культурних ідей у контексті конкретних параметрів їх впровадження.</p> <p>Уміння: аналізувати ефективність культурних політик,</p>	ПРН-9	Аналізувати ефективність культурних політик, технологій реалізації культурних ідей у контексті конкретних параметрів їх впровадження.
<p>Знання: психологічних особливостей різних груп населення</p> <p>Уміння: презентувати знання про культуру відповідно до спеціалізації представників різних професійних груп та здобувачів освіти.</p>	ПРН-13	Презентувати знання про культуру відповідно до спеціалізації представників різних професійних груп та здобувачів освіти.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
<p>A 90 – 100 Відмінно</p>	<p>Студент володіє теоретичними знаннями з курсу, досконало знає практичний матеріал (вільно ним оперує, грамотно застосовує); вміє використовувати набуті знання та вміння у практичній діяльності; викладає теоретичний матеріал логічно, послідовно й переконливо; грамотно оперує понятійно-термінологічним апаратом.</p>
<p>B 82 – 89 Добре</p>	<p>Студент виявляє повні, систематичні знання із дисципліни, має здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Швидко опрацьовує та засвоює матеріал, оперує понятійно-термінологічним апаратом. Але разом із тим допускає неточності, робить незначні помилки.</p>
<p>C 74 – 81 Добре</p>	<p>Студент виявляє повні знання із дисципліни, має здатність до самостійного оновлення знань. Демонструє певні навички та уміння під час практичних занять, але професійно-культурологічний комплекс виявляється обмежено (допускає певні помилки та неточності тощо).</p>

D 64 – 73 Задовільно	Студент виявляє знання основного матеріалу, має обізнаність з культурологічної літератури, намагається аналізувати мистецькі твори і концепції, робити висновки, але при цьому допускає грубі помилки і не може переконливо викласти матеріал щодо заданої теми.
E 60 – 63 Задовільно	Студент виявляє знання основного навчального матеріалу в обсязі, задовільному для подальшої фахової діяльності. Практична підготовка загалом відповідає вимогам, студент демонструє певні навички, але форма виступу нестабільна, є помітні погрішності методологічного характеру.
F 35 – 59 Не задовільно	Студент емоційно скутий, не впевнений у своїх відповідях. Не розуміє основної сутності завдання, не може зробити висновки й узагальнення. Виступ невиразний та непереконливий.
FX 1 – 34 Не задовільно	Недбалість студента щодо власної підготовки. Не має впевнених знань з курсу. Не демонструє належної форми публічного виступу та необхідних практичних навичок.

Розподіл балів

залік

Поточний контроль											Разом	Сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2			РОЗДІЛ 3						
T 1.1	T 1.2	T 1.3	T 2.1	T 2.2	T 2.3	T 3.1	T 3.2	T 3.3	T 3.4	T 3.5		100
Поточний контроль											55	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Контроль самостійної роботи											45	
4	4	4	4	4	4	5	4	4	4	4		

екзамен

Поточний контроль														Разом	Сума	Підсумковий (екз.)	Загальна сума	
РОЗДІЛ 4				РОЗДІЛ 5			РОЗДІЛ 6				РОЗДІЛ 7							
T 4.1	T 4.2	T 4.3	T 4.4	T 4.5	T 5.1	T 5.2	T 5.3	T 6.1	T 6.2	T 6.3	T 6.4	T 7.1	T 7.2	T 7.3	45	75	25	100
Поточний контроль																		
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3				
Контроль самостійної роботи														30				
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		2			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно

82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

залік та екзамен.

6. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ВСТУП ДО КУРСУ.

РОЗДІЛ 2. УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ В КНЯЖУ І ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКУ ДОБУ (перші століття н.е. — середина XVII ст.)

РОЗДІЛ 3. ЕМІГРАЦІЯ В ЧАСИ КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (середина ХУІ-ХУІІІ ст.)

РОЗДІЛ 4. УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ В ДОБУ БЕЗДЕРЖАВНОСТІ (кінець ХVІІІ ст. - 1914 р.)

РОЗДІЛ 5. МІЖВОЄННА ЕМІГРАЦІЯ (1917-1939 рр.)

Розділ 6. ПЕРЕМІЩЕННЯ УКРАЇНЦІВ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТА У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.

Розділ 7. УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА ТА СУВЕРЕННА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА НАПРИКІНЦІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ ст.

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ВСТУП ДО КУРСУ.

1.1. Україна — етнос, нація, держава . Менталітет українців. Походження нави «Україна». Зміст понять «етнос», «нація», «держава». Поняття «націєтворення» і «державотворення» та їх взаємозв'язок. Характерні риси української нації. Поняття українського менталітету.

1.2. Міграція, еміграція, імміграція, діаспора. Західна і східна українська діаспора. Зміст понять «міграція», «еміграція», «діаспора». Коротка

характеристика світових еміграційних процесів. Причини та історичні наслідки формування західної та східної української діаспори.

1.3. Джерела та історіографія. Історія української діаспори як предмет наукового вивчення. Характеристика історичних джерел. Характеристика історичних джерел з історії української діаспори.

РОЗДІЛ 2. УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ В КНЯЖУ І ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКУ ДОБУ (перші століття н.е. — середина XVII ст.)

Тема 2.1. Україна в період княжої і литовсько-польської доби (перші століття н.е. — середина XVII ст.). Витоки української еміграції. Економічний, політичний та культурний розвиток українських земель. Соціально-економічне становище населення. Розвиток торгівлі. Розвиток культури.

Тема 2.2. Українська еміграція в часи Київської держави. Освоєння Тмутаракані, Берестейщини, північно-східних земель. Причини української еміграції в княжу добу. Характеристика основних напрямів переселення. Розвиток господарського та культурного життя на нових територіях. Розвиток культури та зв'язків із іншими народами.

Тема 2.3. Еміграційні процеси в часи Галицько-Волинської та Литовсько-Руської держави. Українська еміграція західного спрямування. Причини української еміграції в Литовську добу. Характеристика основних напрямів переселення. Розвиток господарського та культурного життя на нових територіях. Розвиток культури та зв'язків із іншими народами.

РОЗДІЛ 3. ЕМІГРАЦІЯ В ЧАСИ КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (середина XVII-XVIII ст.)

Тема 3.1. Українські землі в часи козацько-гетьманської держави (середина XVII-XVIII ст.). Політичний розвиток українських земель у XVII-XVIII ст. Розвиток економіки, особливості матеріальної та духовної культури.

Тема 3.2. Українці в Молдавії, Криму і на Кубані. Заселення Слобідської України. Політичні та соціально-економічні причини еміграційних рухів українського населення у XVII-XVIII ст. Поява українців на території Молдови. Особливості господарського та культурного життя. Українське населення у Криму та на Кубані. Особливості господарського життя, розвиток матеріальної та духовної культури. Відносини з представниками інших народів.

Тема 3.3. Розселення на Дон і Поволжя. Еміграція на північний схід Московщини і до Сибіру. Соціально-економічні та політичні причини еміграційних рухів на Дон та Поволжя. Соціально-економічні та політичні

причини еміграції українського населення на схід Московщини та до Сибіру. Особливості економічного та господарського життя. Участь у торгівлі. Розвиток матеріальної та духовної культури. Асиміляційні процеси.

Тема 3.4. Українське козацтво в закордонних походах. Українці в турецько-татарській неволі. Феномен козацтва в українській та світовій історії. Військове та господарське життя козаків. Особливості характеру. Участь в політичних та економічних процесах в Європі та Азії.

Тема 3.5. І.Мазепа та мазепинці за кордоном. Українські вчені та студенти за кордоном. Діячі української культури в Московщині. Північна війна як початок української політичної еміграції. Вплив Мазепи та мазепинців на європейське політичне життя. Українці за кордоном – навчання, політична діяльність, участь у культурних процесах. Українці в Московії – внесок в політику та культуру.

РОЗДІЛ 4. УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ В ДОБУ БЕЗДЕРЖАВНОСТІ (кінець XVIII ст. - 1914 р.)

Тема 4.1. Українські землі наприкінці XVIII ст. - 1914 р. Соціально-економічний та політичний розвиток українських земель під владою імперій. Розвиток матеріальної та духовної культури. Зародження національно-визвольного руху і політичних партій. Українські землі напередодні Першої світової війни.

Тема 4.2. Причини й особливості масової української еміграції. Українці в європейській частині Російської імперії. Українська еміграція до підросійської Азії. Соціально-економічні причини масової української еміграції наприкінці XIX-на початку XX ст. Основні напрями українського переселенського руху. Соціально-економічні і політичні умови проживання українців на еміграції. Розвиток культури. Збереження традицій і мови. Участь у політичному житті. Українці на території Російської імперії. Соціально-економічне життя. Розвиток матеріальної та духовної культури. Участь у політичних процесах.

Тема 4.3. Українська еміграція в Центральну, Південно-Східну та Західну Європу. Соціально-економічні і політичні причини еміграції в Європу. Розвиток матеріальної та духовної культури. Участь у політичних процесах.

Тема 4.4. Українська еміграція в США і Канаду. Українська діаспора в США та Канаді: соціально-економічне життя. Розвиток культури. Збереження традицій та мови. Участь у соціальному і політичному житті.

Тема 4.5. Українці на Латиноамериканському континенті, в Австралії та Азії. Соціально-політичне життя українців у Латинській Америці, Австралії

та Азії. Особливості матеріальної культури. Духовне та культурне життя. Асиміляційні процеси.

РОЗДІЛ 5. МІЖВОЄННА ЕМІГРАЦІЯ (1917-1939 рр.)

Тема 5.1. Українські землі у міжвоєнний період. Соціально-економічне і політичне становище українських земель у міжвоєнний період. Українці у Польщі, Румунії, Чехо-Словаччині. Особливості матеріального становища. Розвиток культури. Духовне життя. Участь у політичних процесах.

Тема 5.2. Західна українська еміграція. Українська міжвоєнна еміграція – соціальний склад, політичні вподобання, розселення, участь у політичних процесах Європи. Наукові та культурні надбання українців-емігрантів. Вплив на європейське політичне та культурне життя.

Тема 5.3. Українці поза межами України на сході колишнього СРСР. Українці на території СРСР. Соціально-економічне становище. Політичне становище. Особливості духовного життя, розвиток культури, збереження традицій. Асиміляційні процеси та їх наслідки.

РОЗДІЛ 6. ПЕРЕМИЩЕННЯ УКРАЇНЦІВ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТА У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.

Тема 6.1. Україна під час Другої світової війни. Україна в часи Другої світової війни. Економічні, матеріальні та людські втрати. Національно-визвольний рух та його наслідки.

Тема 6.2. Українська еміграція у Центральній, Південно-Східній та Західній Європі. Причини української еміграції під час і по закінченню Другої світової війни. Політичне становище українців у Європі. Участь у політичних процесах. Культурне життя. Розвиток науки і мистецтва.

Тема 6.3. Українська еміграція в США та Канаді. Причини української еміграції під час і по закінченню Другої світової війни. Політичне становище українців у США та Канаді. Участь у політичних процесах. Культурне життя. Розвиток науки і мистецтва.

Тема 6.4. Українці в Латинській Америці, Австралії, Океанії, Азії та Африці. Причини української еміграції під час і по закінченню Другої світової війни. Політичне становище українців у Латинській Америці, Австралії, Океанії, Азії та Африці. Участь у політичних процесах. Культурне життя. Розвиток науки і мистецтва.

Тема 6.4. Українці у Радянському Союзі. Причини української еміграції під час і по закінченню Другої світової війни. Політичне становище українців у СРСР. Участь у політичних процесах. Культурне життя. Розвиток науки і мистецтва.

РОЗДІЛ 7. УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА ТА СУВЕРЕННА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА НАПРИКІНЦІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ ст

Тема 7.1. Україна наприкінці XX – на початку XXI ст. Соціально-економічні та політичні процеси в незалежній Україні. Розвиток матеріальної та духовної культури. Розвиток науки, мистецтва. Сучасний український кінематограф.

Тема 7.2. Національно-культурне відродження східної діаспори. Українці після розпаду СРСР. Соціально-економічне та культурне життя. Розвиток культури. Налагодження зв'язків із Україною, культурна і політична співпраця.

Тема 7.3. Західна українська діаспора на сучасному етапі. Сучасна українська еміграція. Політична і культурна співпраця з Україною.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. робота
РОЗДІЛ 1. ВСТУП ДО КУРСУ												
Тема 1.1. Україна - етнос, нація, держава Менталітет українців	18	4	4			10	19					19
Тема 1.2. Міграція, еміграція, імміграція, діаспора. Західна і східна українська діаспора	18	4	4			10	23	2	2			19
Тема 1.3. Джерела та історіографія	16	2	4		2	10	21		2			19
РОЗДІЛ 2. Українська еміграція в княжу і литовсько-польську добу (перші століття н.е. — середина XVII ст.)												
Тема 2.1. Україна в період княжої і литовсько-польської доби (перші століття н.е. — середина XVII ст.). Витоки української еміграції	18	4	4			10	21		2			19
Тема 2.2. Українська еміграція в часи Київської держави. Освоєння Тмутаракані, Берестейщини, північно-східних земель	18	4	4			10	24	2			2	20

Тема 2.3. Еміграційні процеси в часи Галицько-Волинської та Литовсько-Руської держави. Українська еміграція західного спрямування	18	4	4			10	27		2			25
РОЗДІЛ 3. Еміграція в часи козацько-гетьманської держави (середина ХУІІ-ХУІІІ ст.)												
Тема 3.1. Українські землі в часи козацько-гетьманської держави (середина ХУІІ-ХУІІІ ст.)	18	2	4		2	10	25					25
Тема 3.2. Українці в Молдавії, Криму і на Кубані. Заселення Слобідської України	18	4	4			10	25					25
Тема 3.3. Розселення на Дон і Поволжя. Еміграція на північний схід Московщини і до Сибіру.	18	4	4			10	29	2	2			25
Тема 3.4. Українське козацтво в закордонних походах. Українці в турецько-татарській неволі.	18	4	4			10						
Тема 3.5. І.Мазепа та мазепинці за кордоном. Українські вчені та студенти за кордоном. Діячі української культури в Московщині.	18	4	4			10						
РОЗДІЛ 4. Українська еміграція в добу бездержавності (кінець ХVІІІ ст. - 1914 р.)												
Тема 4.1. Українські землі наприкінці ХVІІІ ст. - 1914 р.)	16	2	4			10						
Тема 4.2. Причини й особливості масової української еміграції. Українці в європейській частині Російської імперії. Українська еміграція до підросійської Азії	18	4	4			10	25					25
Тема 4.3. Українська еміграція в Центральну,	18	4	4			10						

Південно-Східну та Західну Європу												
Тема 4.4. Українська еміграція в США і Канаду	18	4	4			10	29	2	2			25
Тема 4.5. Українці на Латиноамериканському континенті, в Австралії та Азії	16	2	4			10						
РОЗДІЛ 5. Міжвоєнна еміграція (1917-1939 рр.)												
Тема 5.1. Українські землі у міжвоєнний період	14	2	4			8						
Тема 5.2. Західна українська еміграція	15	2	4			9						
Тема 5.3. Українці поза межами України на сході колишнього СРСР	16	2	4			10						
РОЗДІЛ 6. Переміщення українців у роки Другої світової війни та у повоєнний період.												
Тема 6.1. Україна під час Другої світової війни	18	4	4			10						
Тема 6.2. Українська еміграція у Центральній, Південно-Східній та Західній Європі	18	4	4			10						
Тема 6.3. Українська еміграція в США та Канаді. Українці в Латинській Америці, Австралії, Океанії, Азії та Африці	18	4	4			10						
Тема 6.4. Українці у Радянському Союзі	20	4	4		2	10						
РОЗДІЛ 7. Українська діаспора та суверенна Українська держава наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.												
Тема 7.1. Україна наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст	19	4	4			11						
Тема 7.2. Національно-культурне відродження східної діаспори	19	4	4			11						
Тема 7.3. Західна українська діаспора на сучасному етапі	25	4	6			15						

Усього годин	450	80	110		6	254	268	8	12		2	246
---------------------	------------	-----------	------------	--	----------	------------	------------	----------	-----------	--	----------	------------

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Україна - етнос, нація, держава Менталітет українців.	4	
2	Міграція, еміграція, імміграція, діаспора. Західна і східна українська діаспора	4	2
3	Джерела та історіографія.	2	2
4	Україна в період княжої і литовсько-польської доби (перші століття н.е. — середина XVII ст.). Витоки української еміграції.	4	2
5	Українська еміграція в часи Київської держави. Освоєння Тмутаракані, Берестейщини, північно-східних земель.	4	
6	Еміграційні процеси в часи Галицько-Волинської та Литовсько-Руської держави. Українська еміграція західного спрямування.	4	2
7	Українські землі в часи козацько-гетьманської держави (середина ХУІІ-ХУІІІ ст.).	2	
8	Українці в Молдавії, Криму і на Кубані. Заселення Слобідської України.	4	
9	Розселення на Дон і Поволжя. Еміграція на північний схід Московщини і до Сибіру.	4	2
10	Українське козацтво в закордонних походах. Українці в турецько-татарській неволі.	4	
11	І.Мазепа та мазепинці за кордоном. Українські вчені та студенти за кордоном. Діячі української культури в Московщині.	4	
12	Українські землі наприкінці ХVІІІ ст. - 1914 р.)	2	
13	Причини й особливості масової української еміграції. Українці в європейській частині Російської імперії. Українська еміграція до підросійської Азії	4	
14	Українська еміграція в Центральну, Південно-Східну та Західну Європу	4	
15	Українська еміграція в США і Канаду.	4	2
16	Українці на Латиноамериканському континенті, в Австралії та Азії	2	
17	Українські землі у міжвоєнний період	2	
18	Західна українська еміграція	2	
19	Українці поза межами України на сході колишнього СРСР	2	
20	Україна під час Другої світової війни	4	

21	Українська еміграція у Центральній, Південно-Східній та Західній Європі	4	
22	Українська еміграція в США та Канаді. Українці в Латинській Америці, Австралії, Океанії, Азії та Африці.	4	
23	Українці у Радянському Союзі.	4	
24	Україна наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст	4	
25	Національно-культурне відродження східної діаспори	4	
26	Західна українська діаспора на сучасному етапі	4	
	Разом	80	12

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Україна - етнос, нація, держава Менталітет українців.	4	
2	Міграція, еміграція, імміграція, діаспора. Західна і східна українська діаспора.	4	2
3	Джерела та історіографія.	4	2
4	Україна в період княжої і литовсько-польської доби (перші століття н.е. — середина ХVІІ ст.). Витоки української еміграції.	4	2
5	Українська еміграція в часи Київської держави. Освоєння Тмутаракані, Берестейщини, північно-східних земель.	4	
6	Еміграційні процеси в часи Галицько-Волинської та Литовсько-Руської держави. Українська еміграція західного спрямування.	4	2
7	Українські землі в часи козацько-гетьманської держави (середина ХVІІІ-ХVІІІ ст.).	4	
8	Українці в Молдавії, Криму і на Кубані. Заселення Слобідської України.	4	
9	Розселення на Дон і Поволжя. Еміграція на північний схід Московщини і до Сибіру.	4	2
10	Українське козацтво в закордонних походах. Українці в турецько-татарській неволі.	4	
11	І.Мазепа та мазепинці за кордоном. Українські вчені та студенти за кордоном . Діячі української культури в Московщині	4	
12	Українські землі наприкінці ХVІІІ ст. - 1914 р.)	4	
13	Причини й особливості масової української еміграції. Українці в європейській частині Російської імперії. Українська еміграція до підросійської Азії	4	

14	Українська еміграція в Центральну, Південно-Східну та Західну Європу	4	
15	Українська еміграція в США і Канаду.	4	2
16	Українці на Латиноамериканському континенті, в Австралії та Азії	4	
17	Українські землі у міжвоєнний період	4	
18	Західна українська еміграція	4	
19	Українці поза межами України на сході колишнього СРСР	4	
20	Україна під час Другої світової війни	4	
21	Українська еміграція у Центральній, Південно-Східній та Західній Європі	4	
22	Українська еміграція в США та Канаді. Українці в Латинській Америці, Австралії, Океанії, Азії та Африці.	4	
23	Українці у Радянському Союзі.	4	
24	Україна наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст	4	
25	Національно-культурне відродження східної діаспори	4	
26	Західна українська діаспора на сучасному етапі	6	
	Разом	110	12

Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Україна - етнос, нація, держава Менталітет українців.	10	
2	Міграція, еміграція, імміграція, діаспора. Західна і східна українська діаспора.	10	
3	Джерела та історіографія.	10	
4	Україна в період княжої і литовсько-польської доби (перші століття н.е. — середина XVII ст.). Витоки української еміграції	10	
5	Українська еміграція в часи Київської держави. Освоєння Тмутаракані, Берестейщини, північно-східних земель	10	
6	Еміграційні процеси в часи Галицько-Волинської та Литовсько-Руської держави. Українська еміграція західного спрямування	10	
7	Українські землі в часи козацько-гетьманської держави (середина ХУІІ-ХУІІІ ст.)	10	
8	Українці в Молдавії, Криму і на Кубані. Заселення Слобідської України	10	
9	Розселення на Дон і Поволжя. Еміграція на північний схід Московщини і до Сибіру.	10	

10	Українське козацтво в закордонних походах. Українці в турецько-татарській неволі.	10	
11	І.Мазепа та мазепинці за кордоном. Українські вчені та студенти за кордоном. Діячі української культури в Московщині	10	
12	Українські землі наприкінці XVIII ст. - 1914 р.)	10	
13	Причини й особливості масової української еміграції. Українці в європейській частині Російської імперії. Українська еміграція до підросійської Азії	10	
14	Українська еміграція в Центральну, Південно-Східну та Західну Європу	10	
15	Українська еміграція в США і Канаду.	10	
16	Українці на Латиноамериканському континенті, в Австралії та Азії	10	
17	Українські землі у міжвоєнний період	8	
18	Західна українська еміграція	9	
19	Українці поза межами України на сході колишнього СРСР	10	
20	Україна під час Другої світової війни	10	
21	Українська еміграція у Центральній, Південно-Східній та Західній Європі	10	
22	Українська еміграція в США та Канаді. Українці в Латинській Америці, Австралії, Океанії, Азії та Африці.	10	
23	Українці у Радянському Союзі.	10	
24	Україна наприкінці XX – на початку XXI ст	11	
25	Національно-культурне відродження східної діаспори	11	
26	Західна українська діаспора на сучасному етапі	15	
	Разом	254	

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бачинський Ю. Українська імміграція в Сполучених Штатах Америки. Вид. 2-е /Ред. і передмова Василя Маркуся. — К. 1995.
2. Дуднік О. Я. Український студентський рух в еміграції (Центрально-Східна Європа, 20-ті роки ХХ ст.: автореф. дис. ... канд. іст. наук. — К., 2003. — 20 с.
3. Енциклопедія українознавства для школярів і студентів/ Авт.-уклад. В.В.Оліфіренко та ін. — Донецьк: Сталкер, 1999. — 496с.
4. Євтух В., Трошинський В., Попок А., Швачка О. Українська діаспора. Соціологічні та історичні студії / Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка. Центр сучасного суспільствознавства. — К.: Фенікс, 2003. — 228 с.
5. Євтух В.Б. Українці за межами України //Історія України: нове бачення.- К., 1996.-Т.2.-С.467-493.
6. Євтух В.Б., Ковальчук О.О. Українці в Канаді. — К., 1993.
7. Зарубіжне українство 1999: Інформ. каталог. — К., 1999.
8. Зарубіжні українці /С.Ю. Лазебник (кер.авт.кол.), Л.О. Лещенко, Ю.І. Макар та ін. — К.: Вид-во Україна, 1991. — 252с.
9. Заставний Ф. Д. Українська діаспора: Розселення українців у зарубіжних країнах/ Ф.Д. Заставний. — Львів: Світ, 1991. — 119 с.
10. Ідзьо В. Українська діаспора та її преса в Росії (1989—1999) // Українська діаспора в Росії. Українсько-російські взаємовідносини: історія, наука, релігія. — Л., 2002.
11. Калакура Я. Внесок істориків діаспори у збагачення національних традицій української історіографії // Українці: світова нація перед викликами ХХІ століття. — К.: Смолоскип, 2006. — С. 38 – 55; Його ж. Історичні засади українознавства. — К., 2007. — 381 с.

Додаткові:

1. Домбровський О. До історії Української Вільної Академії Наук у США // Український історик. — 1986. — № 3 – 4. — С. 90 – 96.
2. Дорошенко Д. Розвиток науки українознавства у ХІХ – на початку ХХ ст. та її досягнення // Українська культура. Лекції за редакцією Дмитра Антоновича / упоряд. С. Уляновська; вст. ст. І. Дзюби; передне слово М. Антоновича; додатки С. Уляновської, В. Уляновського. — К.: Либідь, 1993. — С. 26 – 39.

3. Дудко О. О. Олександр Лотоцький: життя в еміграції (1920 – 1939) // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Серія «Історія». – К., 1999. – Вип. 63 – 64. – С. 75 – 76.
4. Заїкін В., Заїкіна О. Історично-правова наука української еміграції. – Львів, 1937.
5. Калінічева Г. І. Українсько-німецькі освітні і наукові зв'язки у 20-ті – на початку 30-х років: дис... канд. іст. наук. – Донецьк, 1996. – 214 с.
6. Козій Михайло. За чужу справу/ Літ.запис З. Книша.-К.: Основи,1995.-259с.: з іл.
7. Козлітін В. Д. Російська та українська еміграція в Югославії (1919 – 1945 рр.): автореф. дис. ... д-ра іст. наук. – К., 1997. – 31 с.
8. Кононенко П. Національна ідея, нація, націоналізм: монографія. – К.: Міленіум, 2005. – 358 с.; Його ж. Освіта ХХІ століття: філософія родинності. – К.: Артек, 2001. – 240 с.; Його ж. Українознавство: підручник для вищих навчальних закладів. – К.: Міленіум, 2006. – 870 с.; Його ж. Український етнос: генеза і перспективи. Історичний нарис. – Обухів: ГНИП, 2003. – 519 с.; Його ж. Феномен української мови. Генеза, проблема, перспективи. Історична місія. – К.: Наша наука і культура, 1999. – 168 с.
9. Кравчук П. На новій землі. Сторінки з життя, боротьби і творчої праці канадських українців. — Торонто, 1957.
10. Криськов А. А. Українська імміграція міжвоєнного періоду у Чехословаччині (1919–1939 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Чернівці, 1997.
11. Кубійович В. Укр. діаспора в СРСР в світлі переписів населення // Сучасність, ч. (210). — Мюнхен, 1978.
12. Кубійович В. Українська еміграція // Енциклопедія українознавства. Загальна частина. – Репр. вид. 1949 р. – К., 1995. – Т. 2. – С. 590.
13. Лазебник С. Ю., Балан Я., Кордан Б. та ін. Зарубіжні українці: Довід. — К., 1991.
14. Лановик Б., Траф'як М., Матейко Р. та ін. Українська еміграція: від минувшини до сьогодення / За ред. проф. Б. Лановика. — Т., 1999.
15. Литва — Україна: історія, політологія, культурологія. — Вільнюс., 1995.
16. Майер В. Українські трудові мігранти на теренах Чеської Республіки // Заробітчанство як вибір майбутнього. — Л., 2004.
17. Макарчук С. А. Український етнос (Виникнення та історичний розвиток). — К., 1992.

18. Малиновська О. Трудова міграція з України 1994 і 2002 рр. у м. Києві, м. Чернівці та с. Прилбичі Яворівського району Львівської області // Заробітчання як вибір майбутнього. — Л., 2004.
19. Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади. — Вінніпег, 1986.
20. Марунчак М. Історія українців Канади. Т.1,2. — Вінніпег, 1968, 1974.
21. Маруняк В. Українська еміграція в Німеччині і Австрії по Другій світовій війні. — Т. 1. Роки 1945 – 1951. — Мюнхен: Академічне вид-во д-ра Петра Релея, 1985. — 429 с.
22. Мости в Україну / Укладачі: Володимир Білецький, Віра Боднарук, Богдан Боднарук. — Донецьк: Український культурологічний центр, Східний видавничий дім. — 2005. — 116 с.
23. Моцок В., Макар В., Попик С. Українці та українська ідентичність у сучасному світі. — Чернівці, 2005.

**9.Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна
(за потребою)**

Засоби ІКТ, презентації.

10. Інформаційні ресурси

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B5%D0%BC%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F

<http://www.ukrainiansintheuk.info/ukr/01/khvyli-u.htm>

http://esu.com.ua/search_articles.php?id=17837